

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יתרו

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כו

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות-החילולא של ב"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" נ"ע

לזכות

החייל ב"צבאות השם" ישראל שי'
ליום הולדתו הרביעי לאויוש"ט, ביום י"א שבט, ה'תשע"ז
ולזכות אחיו חיילי "צבאות השם" שיחיו

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' לוי יצחק וזוגתו מרת מרים יוכבד שיחיו גאלדשטיין
ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' אהרן יעקב וזוגתו מרת אסתר פראדל שיחיו גאלדשטיין
הו"ח ר' שמואל וזוגתו מרת מלכה שיינדל שיחיו סטראל

הי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

יתרו

א. אשר הוצאתיך מארץ מצרים

מן הפסוק¹ „אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים” מצטט רש"י את המילים „אשר הוצאתיך מארץ מצרים”, ומפרש: „כדאי² היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי”.

לאחר מכן הוא מביא שני פירושים נוספים, כדלהלן בסעיף ה.

מהו הקושי בפסוק, שאותו מתכוון רש"י לתרץ בפירושו?

ה„מזרחי” (ומפרשים נוספים)³ אומר שהשאלה היא – מדוע „תלה אלקותו ביציאת מצרים ואמר אשר הוצאתיך ולא אמר אשר בראתי שמים וארץ”? ועל כך משיב רש"י „שעל ידי ההוצאה ממצרים מהיות להם עבדים זכה בהם להיות משועבדים לו, ויהיה אלקיהם”.

אך פירוש זה אינו ברור, לכאורה: לפי פשוטו של מקרא אין מקום מלכתחלה לשאלה מדוע לא נאמר „אשר בראתי שמים וארץ”, שהרי ענין זה מופיע כהמשך וכטעם ל„אנכי ה' אלקיך”, ש”ה” הוא אלקי ישראל. והכרחי לציין כאן ענין הקשור דוקא לעם ישראל, אשר בו שונים ישראל מכל העולם כולו⁴.

וההסבר לכך שנבחר דוקא ענין זה בקשר לעם ישראל⁵ – „הוצאתיך מארץ מצרים” –

מובן בפשטות, שהרי זוהי גאולת עם ישראל, אשר הובילה למעמד הר סיני.

השאלה אף קשה יותר: ענין זה, שיציאת מצרים היא הטעם ל„אנכי ה' אלקיך” – או, במילים אחרות, שיציאת מצרים התרחשה כדי שישראל יקבלו עליהם את הקדוש-ברוך-הוא ל„אלוקה” ויעבדוהו – מופיע כבר לפני כן, ומספר פעמים:

בפרשת שמות⁶ נאמר „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה”. וכן בתחלת פרשת וארא⁷ – „לכן אמור לבני ישראל... והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים... ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים”. ויותר מכך: אף בפרשתנו עצמה, בתיאור ההכנות למתן תורה, נאמר⁸ „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם... ואביא אתכם אלי .. שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי .. ואתם תהיו לי .. וגוי קדוש” –

ואין מובן: מה קשה דוקא בפסוק זה, אשר משום כך צריך רש"י לפרש דוקא כאן, ולא לפני כן, ש„כדאי היא ההוצאה...”?

ב. הדיוקים בדברי רש"י

כן יש לציין מספר דיוקים בלשון רש"י:

כפי שמובן בפשטות, הרי דברי רש"י „שתהיו משועבדים לי” הן ביאור לתחלת הפסוק „אנכי ה' אלקיך”, וכלשון הרא”ם שדלעיל: „משועבדים לו ויהיה אלקיהם”. ולפי פירוש זה, המילים „אשר הוצאתיך מארץ מצרים” הן „הטעם” ל„אנכי ה' אלקיך”⁹ – כיון

(6) ג, יב. – אלא ששם „התעבדון” הוא הוכוח שיש לישראל לצאת ממצרים (רש"י שם).

(7) ו, רז.

(8) יט, ד"ו. וראה פרש"י שם.

(9) וראה גם דברי דוד כאן.

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א
ר' יקותיאל מנחם ע"ה
ב"ר שרגא שליט"א

ראפ

חסיד ומקושר בכל נימי נפשו
לכ"ק אדמו"ר מה"מ
משגיח ומשפיע

בישיבת תומכי תמימים
ליובאוויטש המרכזית 770
ניהל הבית חב"ד

בנמלי התעופה

ובחברת "אל על" במיוחד
וזכה שהרבי שלח המצות ע"י
ואמר עליו "אונזער יקותיאל"
נואם קבוע בסיומי הרמב"ם ב-770
והדפיסם ב"תקות מנחם"

ניהל "ועד המחנכים"

פעל במרץ בעניני שלימות הארץ
ראש מטה שירה וזמרה
לקבלת פני משיח צדקנו
קירב רבים אל רבנו ובדרכי נועם
השאיר דור ישרים יבורך
הולכים בדרכי רבותינו נשיאנו

נקטף בתאונת דרכים

ביום השני לפ' "וקם שבט מישראל"

י"ב תמוז ה'תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י ידידי

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי זוגות מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

. . . מזה ישנו הלימוד לנשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד – להשלוחות תחינה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – שהתאספו כאן יחדיו מכל קצוי תבל בה"כינוס השלוחות העולמי". . בזמננו זה, הרגעים האחרונים לפני הגאולה – להתעורר בעצמן ולעורר את כל נשי ובנות ישראל אודות גודל הזכות דנשי ובנות ישראל להבאת הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, שבאה "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"5, כנ"ל.

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
 האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגנוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לקוטי

ש"הוצאתיך מארץ מצרים", לפיכך נעשו ישראל משועבדים לקדוש-ברוך-הוא. בדומה לנאמר בסוף פרשת שלח¹⁰, ובמקומות נוספים¹¹, "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים", וכפירוש רש"י¹² – "על מנת כן פדיתי אתכם...".

אך לפי זה אין מובן:

(א) מדוע אין רש"י מצטט ב"דבור המתחיל" גם את המילים "אנכי ה' אלקיך", אשר אותו הוא מבאר?

(ב) ברוב המוחלט של המקומות¹³ שבהם מציין רש"י ענין זה, שייציאת מצרים היתה כדי שישראל יקבלו על עצמם את הקדוש-ברוך-הוא ל"אלקים" – מתבטא רש"י במילים "על מנת כן פדיתי...". וביטויים דומים לכך. ומדוע, אפוא, דוקא כאן משתמש רש"י בביטוי¹⁴ "כדאי היא ההוצאה...?"¹⁵

(ג) רש"י צריך היה לומר – בהתאם ללשון הפסוק "אנכי ה' אלקיך" – "כדאי... שתקבלו אלקותי"¹⁶, או כלשון רש"י במקום אחר¹⁷ "שתקבלו מלכותי", וכדומה. מדוע משנה כאן רש"י מלשון הפסוק, ומתבטא בצורה אחרת, בענין חדש – "שתהיו משועבדים לי"?

לכאורה, ניתן היה לתרץ על כך, שרש"י

10) הובא ברא"ם כאן.

11) ראה תצה כט, מה"ו. שמיני יא, מה. קדושים יט, לו. אמור כב, לג. בהר כה, לה. בחוקותי כו, יג. שם, מה. וראה הערה הבאה.

12) בפ"ל הראשון (והעיקרי). – ולהעיר מהשינויים בפרש"י בהמקומות שבהערה הקודמת. פרש"י ואתחנן ה, טו. ואכ"מ.

13) ראה במקומות שנשמנו בהערה 11. – וכה"ל בשמור"ך כאן (פכ"ט, ג).

14) ולהעיר ממכילתא דרשב"י כאן: אפילו אין לי עליך אלא שהוצאתיך מארץ מצרים כדאי. – וראה לשון רש"י בחוקותי (שבהערה 4). ראה יג, ו.

15) בדברי דוד כאן: דבלאו הכי יש הרבה עניינים ש"אני אלקיך" אלא דדבר זה לחוד כדאי. – אבל עדיין אינו מובן במה נשתנה פסוק זה מכל המקומות שבהם כתב רש"י הלשון "על מנת כן כו".

16) וכהלשון בשמור"ך (הנ"ל) כאן.

17) אחרי יח, ב: שאמרתי בסיני אנכי ה'א וקבלתם עליכם מלכותי. וכ"ה לשון המכילתא פירשתנו כ, ג. וראה רמב"ן כאן (פסוק ב). ועוד.

יתרו

שיחות

מסיק זאת מסיום הפסוק – "מבית עבדים"¹⁸: כיון שהקדוש-ברוך-הוא הוציא את ישראל מ"בית עבדים", לפיכך "כדאי היא ההוצאה" כדי שישראל ייעשו עבדי ה'¹⁹, בדומה לנאמר²⁰ "עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים".

אך תירוץ זה אינו מספק, כי

(א) עדיין לא ברורה לפי זה לשון רש"י, אשר היה צריך להתבטא כלשון הפסוק "כדאי... שתהיו עבדי"²¹. מדוע הוא משנה ואומר "משועבדים"?

(ב) ועיקר: ב"דבור המתחיל" מצטט רש"י רק את המילים "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולא את סוף הפסוק "מבית עבדים", והוא אף אינו רומז לכך על ידי המילה "וגו". מכך מובן, שאת הענין ש"כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי" אין רש"י לומד מהמילים "מבית עבדים", אלא מן המילים "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" עצמן, ובמיוחד כאשר אפילו בפירושו אומר רש"י "כדאי היא ההוצאה... באופן סתמי, ואינו אומר "ההוצאה מבית עבדים".

ג. משועבדים לי" – שעבוד מוחלט

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

השאלה על המילים "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" איננה מדוע מקשרים בין "אנכי ה' אלקיך" לבין "הוצאתיך מארץ מצרים", אלא להיפך – מה באות מילים אלו לחדש לנו?

כאמור, ישראל ידעו כבר לפני כן, שמתן תורה – "תעבדון את האלקים" – הוא התכלית של יציאת מצרים, ויותר מכך: את זאת ציוה

18) כן משמע מפ"ל המהרש"ל (הובא בצידה לדרך ושפ"ח כאן) – דלפ"ל הראשון ברש"י קשה ד"לא הול"ל אלא המוציאך מבית עבדים, מצרים ל"ל". וראה לקמן הערה 38.

19) וראה גם ראב"ע, רמב"ן וחוקוני כאן.

20) בהר כה, מב. ועד"ז שם, נה.

21) ע"ד לשון המפרשים שבהערה 19. וכן לשון רש"י ואתחנן שם "שתהיו לו עבד".

הקדוש־ברוך־הוא למסור לישראל בימי ההכנה למתן תורה, כדלעיל – „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם... ואביא אתכם אלי .. שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי .. תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש”.

ואם כך מהו החידוש בכך²² ש„אנכי ה' אלקיך” היא התוצאה והתכלית של „הוצאתיך מארץ מצרים”²³.

על כך מסביר רש”י, שהמילים „אשר הוצאתיך מארץ מצרים” אינן מהוות רק טעם והסבר ל„אנכי ה' אלקיך”, אלא יש להן משמעות שונה וחדשה – „כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי”:

משמעות המילים „אנכי ה' אלקיך” היא קבלת מלכות ה'²⁴, שמקבלים את הקדוש־ברוך־הוא כשליט וכמלך, ולפיכך מתחייבים לציית לכל מצוותיו²⁵ וכדומה. על כך מוסיף הקדוש־ברוך־הוא עוד ענין, שאין די בקבלת מלכות שמים, המביאה לקבלת עול מצוות, וציות לגזירות ה', אלא ישראל צריכים להיות „משועבדים לי” לחלוטין.

„קבלת מלכות” אינה שוללת חירות בחיים „פרטיים”²⁶. משמעותו, שבענינים מסויימים, שבהם מצווה המלך לפעול לפי גזירותיו – שומעים לו. הן ב„קום ועשה” – לבצע את ציווייו, והן ב„שב ואל תעשה” – לא לעשות את אשר הוא אוסר. וכך גם לגבי מלך מלכי

(22) במשכיל לדוד כאן, שזהו הקושי בפ' הא' ברש"י כאן. – אבל ע"פ המבואר בפנים, קושיא זו מתרץ רש"י גם בפרושו הא' בדיקן לשונו „שתהיו משועבדים לי”.

וראה לקמן בפנים סעיף ה.
(23) ומה שנאמר עדי' בעוד כתובים (כנ"ל בפנים והערה 11) – הרי במקומות אלו לא קאי על מ"ת, כ"א על מצות פרטיות. ולהעיר שבכמה מהמקומות מביא רש"י עוד פירושו (אני הבחתי בו" וכו' ב). ואכ"מ.

(24) רש"י ומכילתא כו' שבהערה 17.
(25) אף שבפרטיות הן שתי קבלות – קבלת מלכות וקבלת מצות (גזירות) – ראה בהנמקן בהערה הקודמת ועוד – מ"מ, אחת מביאה לחבירתה. כפשוט. ולהעיר מפרש"י שמיני (יא, מה): כי אני ה' – ע"מ שתקבלו מצוותי. ועדי' בפרש"י ברו (כה, לח) וס"פ שלח (גזרותי).

(26) ראה עדי' לקושי חל"ד ע' 206 ואילך – בביאור ג' הלשונות שבפרש"י האוינו (לב, י), שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו”.

המלכים הקדוש־ברוך־הוא, שישראל מקבלים על עצמם לקיים את כל מצוות וגזירות המלך.

ואילו המשמעות של „משועבדים לי” היא²⁶, שהיהודי מבטל את כל ישותו העצמית, ואין לו כלל חירות בחייו הפרטיים – הוא משועבד כל כולו לקדוש־ברוך־הוא, בכל אשר לו, ובכל מעשיו²⁷.

ולפיכך מדייק רש"י ואומר „כדאי היא ההוצאה...”, ואינו אומר „על מנת”: בביטוי „על מנת” משתמש רש"י כאשר מופיעים בפסוק שני ענינים, אשר האחד מהם הוא תנאי למשנהו, כגון „אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם... להיות לכם לאלקים”. לעומת זאת בעניננו, הענין של „תהיו משועבדים לי”, לפי רש"י איננו תנאי, אלא המשמעות והכוונה של „אשר הוצאתיך מארץ מצרים”: ההוצאה „כדאית” וכוללת את הענין שישראל יהיו „משועבדים לי”.

ד. שעבוד – לא סתם עבודת

לפי זה יובן מדוע אין רש"י מצטט ב„דבור המתחיל” את סוף הפסוק „מבית עבדים”, ואף אינו רומז לכך על ידי „וגו”:

ההבדל בין הביטוי „משועבדים לי”, לבין לשון עבדות באופן סתמי, הוא²⁸:

במילה „עבד” עדיין אין מודגש, שאין לו כלל חפשויות. אמנם, העבד אינו מציאות עצמאית, והוא רכושו של האדון, (בשונה

(27) ונפק"מ בפועל – דגם „פרטיות בתורה שאם עשאו כו' ואם לאו אינו מקבל עליהם פורעניות” (פרש"י פרשתנו כ, א) – משתדל לקיימם כו'. ולהעיר מפרש"י פרשתנו (יט, יד) שלא ה' משה פונה לעסקיו אלא מן החר אל העם. ועוד. או באור"א קצת: כללות הענין דתרי"ג מצות התורה אינו כמו גזירות מלך בו"ד, כ"א גדר של שנעבוד, כי הן מקיפות את כל (חיי) האדם – אין רגע ונקודה פנוי מחיוב מצוה, ובכל דבר שבחיי האדם יש הוראה בתורה ע"ד אופן עשייתו.

(28) אף שבכללות ענינים אחד (וראה ערוך ע' שעבד: שעבוד קרקעות... אשר הם כמו עבדים ותחת רשות אדון) – מ"מ בפרטיות יותר, כשמחלקים בין הלשונות (וכנוד"ד שרש"י משנה מ'ל' הכתוב „מבית עבדים” וכותב „משועבדים”), הלשון „שעבוד” מדגיש יותר עול העבדות באופן תמידי (כפנים). שלכן, לשון הרגיל – גם בפרש"י – בנוגע לעבדות מצרים הוא „שנעבוד מצרים” (כדלקמן בפנים והערה 34).

מיט זיק פאָר] הגמר והסיום ד„מעשינו ועבודתינו”¹ של בנ"י במשך כל הדורות שלפני זה, לסיים את הבירורים האחרונים בגלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² – „לצחצח את הכפתורים”; עבודתנו מתבטאת בהבאת הגאולה בפועל עבור דורנו ועבור כל הדורות שלפני זה! זאת אומרת, שבדור זה מסיימים את מעשינו ועבודתנו של בנ"י במשך כל הדורות.

. . . בדורו של נשיא דורנו גופא ישנם כמה שלבים ותקופות, ובכללות – שלושה שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש יו"ד) – סיום התקופה של עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) היום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר (היום השלם הראשון לאחר ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ – כשהתחיל ההמשך והחידוש של תקופה חדשה ו„נתלו המאורות” של הדור השביעי מאדה"ז (או הדור התשיעי מהבעש"ט). (ג) התקופה לאחר הסתלקות בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

. . . יום העשירי בחודש האחד עשר קאי על סיום וגמר העבודה של בירור „שיריים” האחרונים של הגלות, „לצחצח את הכפתורים”.

. . . היום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר – מציין שנוסף ולאחרי העבודה דיום עשירי בחודש אחד עשר, משיגים ומתעלים (ע"פ הכלל ד„מעלין בקודש”⁴) גם להגילוי (יום) דאחד עשר.

. . . ובזה גופא מגיעים אח"כ לדרגא גבוהה עוד יותר – שאוחזים כבר לאחרי סיום עבודת כל הבירורים, ואף כבר „צחצחו את הכפתורים” וכו', וצריכים רק להיות מוכנים לקבלת משיח צדקנו – השלימות דאחד עשר (לגמרי שלא בערך לעשר) . . . כמרומז בכ"ב שבט . . . אחד עשר בכפליים.

. . . אחרי כ"ב שבט (יום הסתלקותה של בתו) נפעל השלב האחרון בהכנת העולם (כדירה לו יתברך בתחתונים) להגאולה . . . שלימות ענין זה נעשה ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

אז מ'האָלט שוין נאָך דעם סיום העבודה פון אַלע בירורים, און מ'האָט שוין אויך „צוגעפּוצט די קנעפּ" וכו', און מ'דאַרף נאָר שטיין גרייט צו מקבל זיין משיח צדקנו – די שלימות פון אחד עשר (אינגאַנצן שלא בערך צו עשר) . . . כּמרומו אין כ"ב שבט . . . אחד עשר בכפליים.

. . . נאָך כ"ב שבט (יום הסתלקות פון בתו) האָט זיך אויפגעטאַן דער שלב האחרון אין צוגרייטן די וועלט (אַלס אַ דירה לו יתברך בתחתונים) צו דער גאולה . . . שלימות ענין זה קומט ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

. . . דערפון האָט מען דעם לימוד פאַר נשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד – פאַר די שלוחות תחינה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – וועלכע האָבן זיך דאָ צוזאַמענגעקליבן מכל קצוי תבל אין דעם „כינוס השלוחות העולמי" . . . בזמננו זה, די לעצטע רגעים פאַר דער גאולה – צו מעורר זיין זיך און אַלע נשי ובנות ישראל וועגן דעם גודל הזכות פון נשי ובנות ישראל צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, וועלכע קומט „בשכר נשים צדקניות שיש בדור" ⁵, כנ"ל.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט, וליל יום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט תשנ"ב)

(5) יל"ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).

דורנו זה הוא הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה – כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא הכריז והודיע כמ"פ, שכבר סיימו הכל ועכשיו צריכים רק לקבל את משיח צדקנו בפועל ממש – במילא מובן, שאם בינתיים הי' ענין של הסתלקות, כפי שהי' בכ"ב שבט ארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), ה"ז אך ורק בכדי לפעול את העלי' היחידה שנותרה – העלי' דהגאולה האמיתית והשלימה.

. . . דובר ריבוי פעמים שהחידוש והעילוי הנפלא של דורנו – הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה – שהוא משקף [ער שטעלט

לקוטי

מפועל אשר רק עובד עבור בעל הבית), אך למרות זאת, עול העבדות מתבטא בעיקר בקשר לעבודה של העבד עבור אדונו²⁹. אך בזמן אכילתו, שנתו וכו', אין העבד חש (כל כך) בעולו של אדונו. ואף ייתכן מצב שבו אין האדון זקוק לעבודתו של העבד בזמן מסויים, והעבד רשאי לנוח³⁰, ואיננו חייב לִפּש עבודה עבור האדון.

לעומת זאת, הביטוי „משועבדים" מדגיש, ששעבוד העבד לאדונו הוא באופן שמוטל עליו עול תמידי, בדומה לביטוי „שעבוד" הנאמר בקשר לממון, שהממון נעשה משועבד ו„קשור" לבעל החוב³¹. בכל פעולותיו חש העבד בעול האדון, ואפילו בזמן שבו אין האדון מטיל עליו עבודה, מרגיש העבד, שכל מציאותו היא היותו משועבד לאדון³².

ולכן מדייק רש"י בלשונו ואומר „שתהיו משועבדים לי", ואינו אומר „שתהיו עבדי", או ביטוי דומה לכך:

החידוש של מתן תורה, בהפיכתם של בני ישראל ל„עבדי ה'", כבר נכלל במילים „אנכי ה' אלקיך", כיון שהקדוש־ברוך־הוא אלקינו, השליט והמלך שלנו, הרי בני ישראל „שייכים" לקדוש־ברוך־הוא – „ולקחת אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים" ³³ – וממילא צריך לציית לו ולעובדו כעבד לאדונו^{33*}.

ואילו במילים „הוצאתיך מארץ מצרים" ישנו חידוש נוסף – „כדאי היא הוצאה שתהיו משועבדים לי":

(29) להעיר מלקו"ש [המתורגם] חכ"ה ע' 247.
 (30) אף שגם אז מה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פח, ב. וש"י). וראה לקו"ש שם.
 (31) ראה רמב"ם הל' מלוה ולוה רפ"ח (מהשיעורים דשבוע זה – יתרו תשמ"ו).
 (32) ראה בארוכה ד"ה ומקנה רב (ומאמרים שלאח"ז) תרס"ז ע"ד העול דעבד פשוט. ע"ש.
 (33) וארא ו, ז (הובא לעיל סעיף א).
 (33*) אולי י"ל – אצל מלך ב"ד, קבלת מלכות אינה מכריחה ענין של עבדות (כנ"ל סעיף ג). אבל בנוגע להקב"ה, שקבלת מלכות קשורה עם קבלת תרי"ג כו' ה"ז בדוגמא לעבודת עבד [וכלשון הכתוב, תעבדון את האלקים]. ובפרש"י לעיל יט, ד „כתרגומו", ובת"א – לפולחני]. וראה לעיל הערה 27. ולהעיר מהגירסא במכילתא (שנסמן בהערה 17) „א"ל עבדי גזור עלינו גזירות".

יתרו

אמנם, ה„תנאי" היחיד של יציאת מצרים הוא, שישראל יהיו „לי לעם", כשכוונת מושג זה יכולה להתפרש בדומה ליחס שבין עם לבין מלך בשר ודם, אך בכל זאת „כדאי היא ההוצאה (מארץ מצרים) שתהיו משועבדים לי".

כיון שבהיות ישראל עבדים בארץ מצרים, הם לא היו רק „עבדים" סתם – „בית עבדים" – אלא באופן של שעבוד³⁴ – עבודת פרך³⁵, ועד לאופן של „תכבד העבודה" ³⁶, מעל לכל מדה והגבלה וכו', לפיכך „כדאי היא ההוצאה (הוצאה זו מ„ארץ מצרים") שתהיו משועבדים לי", ולא סתם עבדים.

ה. וכי צריך לשלול טעות ש„שתי רשויות הן?"

לפי הסבר זה על דברי רש"י, שהמילים „אשר הוצאתיך מארץ מצרים" אינן מביעות רק סיבה ל„אנכי ה' אלקיך", אלא ענין שונה וחדש – יובן מדוע לאחר פירוש זה על „אשר הוצאתיך מארץ מצרים" מביא רש"י עוד שני פירושים, ואלה דבריו:

דבר אחר, לפי שנגלה בים כגיבור מלחמה נגלה כאן כזקן מלא רחמים שנאמר ³⁷ ותחת רגליו .. הואיל ואני משתנה במראות, אל תאמרו שתי רשויות הן, אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים. דבר אחר, לפי שהיו שומעין קולות הרבה .. באין מד' רוחות ומן השמים ומן הארץ, אל תאמרו רשויות הרבה הן [ולאחר מכן מסיים רש"י את דבריו ואומר: ולמה אמר לשון יחיד אלקיך, ליתן פתחון פה למשה ללמד סנגוריא במעשה העגל .. לא להם צויתה לא יהיה לכם אלקים אחרים, אלא לי לבדי].

ולכאורה, תמוה: הרי רש"י מפרש את

(34) כהלשון בכ"מ – „שעבוד מצרים" (ראה לדוגמא בפרש"י – שמות ה', ד. בא יא, ה. פרשתנו כאן (בפי' הב'). משפטים כד, י. ועוד).
 (35) שמות א, יג"ד. וראה פרש"י פרשתנו יח, י. ועוד.
 (36) שמות ה, ט ואילך.
 (37) משפטים כד, י.

פשוטו של מקרא, ומה, אפוא, חסר בפירושו הראשון, שתוכנו מובן ופשוט, ומופיע גם בפסוקים רבים אחרים, כדלעיל – אשר משום הכרח זה מביא רש"י שני פירושים אחרים³⁸, הנראים דוקא רחוקים מן הפשט,

גם מצד משמעותם הכללית, שהיה צורך למנוע מישראל טעות של „שתי רשויות הן“, „רשויות הרבה הן“: וכיצד ייתכן לומר, שלאחר ראיית כל הניסים במצרים ועל הים כו' ולאחר השתתפות במעמד הר סיני³⁹, יהיה צורך עתה לשלול מישראל את הטעות של „שתי (הרבה) רשויות הן“!

[אף הטיעון ש„אני משתנה במדאות“⁴⁰, אינו הסבר מספק, לכאורה, לטעות כזו. כי מובן בפשטות, ואף רואים תופעה דומה באופן מוחשי אצל אנשים, שמראה הפנים משתנה לפי הפעולה המתבצעת. אינו דומה מראה פניו של אדם בשעת השתתפותו במלחמה למראהו אל אותו אדם בהיותו עסוק בפעולה של חסד ורחמים.

ועל־אחת־כמה־וכמה נראה שאין צורך לשלול טעות של „רשויות הרבה הן“, מפני ש„היו שומעין קולות הרבה“⁴¹ – שהרי מכל

38 ראה תל' המהרש"ל (הובא בהערה 18). – אבל נוסף על הג' בפנים (ס"ב) שבפירוש"י לא נעתקו התיבות, מבית עבדים, גם עצם תירוץ לכאורה אינו מובן, דלמה לא יפרש הכתוב שהבית עבדים" הוא „ארץ מצרים“ (ובפרט שדוקא ארמ"צ הוא „בית עבדים“ ש„לא ה' עבד יכול לברוח ממצרים“ – פרש"י פרשתנו יח, ט).

ברע"ב כאן ד„הפ' הראשון אינו מתיישב על הענין שהרי לא צוה אותן בשום מצות הללו ר"ל אנכי ולא יהי' לך שום שעבוד לפניו ית". ולכאורה צ"ע, שהרי מפורש ברש"י (מכילתא וכו') שאנכי ה"א הו"ע קבלת מלכותו, ומדוע אין זה ענין של „שעבוד לפניו ית"?

וראה לעיל הערה 22 – בתל' המשכיל לדוד.

39 ראה רש"י ואתננו (ד, לה): כשתנו הקב"ה את התורה פתח להם כו' וראו שהיא יחידה.

40 שאין זה רק ענין של פגומה של הקב"ה (שזה מובן בפשטות שאפ"ל פעולות שונות והפכיות נעשות ע"י אחד) כ"א ענין של התנגות ה' (וכדילק' רש"י „משתנה במדאות“).

41 ברע"ב כאן, שע"י שמיעת קולות הרבה, יש יותר מקום לטעות.. מדבר שינוי המראות לפי שינוי המראות ה' בזמנים שונים. ע"ש. אבל להעיר מרש"י כאן (ועד"י בפרש"י משפטים שם), ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר זו היתה לפניו בשעת השעבוד וכעצם השמים משנגאלו

הקולות הרבים האלו, נשמעו אותם דיבורים, ואשר תוכנם העיקרי הוא „אנכי ה' אלקיך... לא יהיה לך...“!

בנוסף לכך יש קושי בכל אחד משני הפירושים אל⁴²:

בפירושו הראשון אין מובן – הענין של „נגלה כאן כוון מלא רחמים“ כבר התרחש, לפי פירושו רש"י⁴³, בחמישי בסיון, ולפחות זמן מסויים לפני שהתחיל הקדוש־ברוך־הוא לומר את עשרת הדברות⁴⁴. ואם כך, הקדוש־ברוך־הוא היה צריך מיד עם התגלותו למנוע את ישראל מהטעות באחד מעיקרי האמונה, של „שתי רשויות הן“, ולא להפסיק לשם כך באמצע עשרת הדברות.

ולפי הפירושו השני, שהמקום לטעות נבע מחקול של עשרת הדברות⁴⁵, קשה, כפי שרש"י בעצמו ממשיך ואומר⁴⁶, „ולמה אמר לשון יחיד אלקיך“: בדרך כלל אין בכך קושי, כי אנו מוצאים במקומות רבים שהקדוש־ברוך־הוא מדבר אל עם ישראל בלשון יחיד, ובמיוחד במתן תורה, כאשר „ויחן שם ישראל – כאיש אחד בלב אחד“⁴⁷. אבל כאן, כאשר הקול היה באופן שאיפשר את הטעות ש„רשויות הרבה הן“, צריך היה דוקא להשתמש בלשון רבים, ולא בלשון יחיד, אשר השימוש בה מחזק את האפשרות לטעות, ש„אלוקה אחד מדבר עם איש אחד, ואלוקה אחר עם איש אחר חלילה“⁴⁸.

– שתי מראות הפכיות בהר סיני גופא (ראה נחלת יעקב כאן. – ומתורצת אריכות זו בפרש"י). וראה הערה הקודמת. ואכ"מ.

42 וראה מפרשי רש"י כאן – כמה תירוצים בהצריכותא.

43 משפטים כד, ד. – אלא שאו ראו רק משה ואהרן נדב ואביהו וע' זקנים (שם, י). וראה הערה הבאה.

44 ראה פרשתנו יט, כ ואילך – מ„ויוד ה' על ה"ס“ עד „וידבר אלקים גו“.

45 שלכן הוצרך לשלול הטעות כאן (וזהו היתרון בפי' הג' לגבי פי' הב').

46 בנחלת יעקב כאן, דקאי על כל הג' תירוצים דלעיל (וכן משמע ברע"ב כאן). אבל צ"ע, דלפי"ו הו"ל לרש"י לחלקו בדי"ה בפ"ע. – ובמשכיל לדוד מפורש כבפנים.

47 פרש"י פרשתנו יט, ב.

48 משכיל לדוד כאן.

פון דעם דור – דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון גאולה – אַז ער שטעלט מיט זיך פאַר דעם גמר וסיום פון „מעשינו ועבודתינו“¹ פון אידן במשך כל הדורות שלפני זה, צו פאַרענדיקן די לעצטע בירורים אין גלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² – „צופוצן די קנעפלעך“; אונזער עבודה באַשטייט אין ברענגען די גאולה בפועל פאַר דעם דור און פאַר אַלע דורות שלפני זה! דאָס הייסט, אַז אין דעם דור איז מען מסיים מעשינו ועבודתינו פון אידן במשך כל הדורות.

. . . אין דעם דור פון נשיא דורנו גופא זיינען פאַראַן עטלעכע שלבים ותקופות, ובכללות – דריי שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש יו"ד) – דער סיום התקופה פון עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר (דער ערשטער גאַנצער טאָג לאחרי ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ – ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער המשך וחידוש פון אַ נייער תקופה ו„נתלו המאורות“ פון דעם דור השביעי פון אַלטן רבי'ן (אָדער דור התשיעי פון בעש"ט). (ג) די תקופה נאָך דער הסתלקות פון בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

. . . יום העשירי בחודש האחד עשר גייט אויף דעם סיום וגמר העבודה פון מברר זיין די לעצטע „שיריים“ פון גלות, „צופוצן די קנעפלעך“.

. . . דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר – באַדייט אַז נוסף און נאָך דער עבודה פון יום עשירי בחודש אחד עשר, דערגרייכט מען און מען ווערט נתעלה (לויט דעם כלל פון „מעלין בקודש“⁴) אויך צו דעם גילוי (יום) פון אחד עשר.

. . . אין דעם גופא קומט מען דערנאָך צו נאָך אַ העכערע דרגא –

1 תניא רפ"ז.

2 שיחת שמח"ת תרפ"ט.

3 ראה סה"ש תש"נ ח"א ע' 255 הערה 99.

4 ברכות כה, א. וש"נ.

משיחא), ע"י גילוי החסידות דהבעש"ט ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, אשר לכשיפוצו מעינותיך חוצה "אתי מר" דא מלכא משיחא¹.

ויש לומר, שבהתאם לתוכן תיבת "מיד", צריך לומר שג' האותיות קשורים לא עם ג' זמנים שונים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, ודוד מלכא משיחא בדורו), אלא באים כולם יחד בסמיכות ממש ("מיד") בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומז גם בזה ש"מיד" הוא גם ר"ת "משה, יהושע, דורם", ששלשתם היו בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה – שבאותו הדור ישנו הגילוי דשלשתם – מ' (ר"ת משיח²), י' (ר"ת דב' שמותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר) וד' (דורם); יחד עם משה שבדורנו (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט), כולל גם הגילוי דתורת החסידות (מעינות הבעש"ט) על ידו, ישנו גם הגילוי דבחי' אחד עשר, "גואל ראשון הוא גואל אחרון"³, דוד מלכא משיחא.

מה.

אונזער דור איז דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון דער גאולה – ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר דער בעל ההילולא האָט מכריז ומודיע געווען כמ"פ, אַז מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף מען נאָר מקבל זיין משיח צדקנו בפועל ממש – במילא איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויב בינתיים איז געווען אַן ענין של הסתלקות, ווי דאָס איז געווען בכ"ב שבט בארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), איז דאָס אַך ורק בכדי צו ברענגען די איינציקע עלי' וואָס איז נאָך געבליבן – די עלי' פון דער גאולה האמיתית והשלימה.

... מ'האָט גערעדט מערערע מאָל דעם געוואַלדיקן חידוש ועילוי

לקוטי

והסברו של רש"י על כך – „ליתן פתחון פה למשה ללמד סנגוריא במעשה העגל" – הוא, לכאורה, רחוק מפשטות, כפי ששואלים המפרשים⁴⁹, „מה מועיל סנגוריא זאת”.

ולפי כל זה תמוה ביותר: מהו ההכרח של רש"י, לפי פשוטו של מקרא, להוסיף ולהביא את שני הפירושים הללו?

אך, לפי האמור לעיל, מובן הדבר בפשטות: לפי הפירוש הראשון של רש"י, המילים „אשר הוצאתיך מארץ מצרים” עוסקות בענין נפרד מ„אנכי ה' אלקיך”, אינו ברור כל כך הניסוח „אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים”, שהרי, בדרך כלל, מצביע הביטוי „אשר” על המשך לענין הנאמר לפני כן, ולא על הוספת ענין חדש.

לפיכך מביא רש"י את שני הפירושים האחרים, שלפיהם ברור ניסוח זה, כפי שמדגיש רש"י, שבפירוש השני, וכן בשלישי, משמעות הפסוק היא – „אנכי הוא אשר הוצאתיך...”.

1. לקרב כל יהודי

מדברי רש"י בסיום פירושו – „ולמה אמר לשון יחיד .. ללמד סנגוריא במעשה העגל” – נלמדת הוראה נפלאה, עד כמה חביב כל יהודי אצל הקדוש־ברוך־הוא:

הרי מדובר כאן על יהודים, אשר לא זו בלבד שהיה חסר אצלם הענין של „תהיו משועבדים לי”, אלא הם היו במצב ההפוך לגמרי מ„אנכי ה' אלקיך”. ולמען יהודים כאלו אומר הקדוש־ברוך־הוא את דבריו במתן תורה ולכן הדורות ב„לשון יחיד”, כדי שמשה יוכל ללמד „סנגוריא” על היהודים אל!

(49) גו"א כאן (ותירצו אינו ע"ד הפשט. ע"ש).

שיחות

יתרו

יותר מכך: אפשרות זו ללימוד סנגוריא עליהם עלולה לחזק את האפשרות לטעות ש„רשויות הרבה הן”, כדלעיל, ומצד שני, „סנגוריא” זו היא קלושה ביותר, לכאורה, כאמור לעיל לדברי המפרשים – ועל־אף כל זאת אמר הקדוש־ברוך־הוא שכדאי הדבר, שמה תצמח מכך אפשרות של לימוד זכות על יהודי, על יהודי כזה. ואם מאפשר ניסוח זה טעות – הרי „כתוב והרוצה לטעות יטעה”⁵⁰!

וההוראה מובנת לכל אחד ואחד מאתנו, שצריך לעסוק בקירובו של כל אחד ואחד מישראל. אין לחשב חישובים שליהודי זה כדאי להתמסר, ואילו למשנהו – לא כדאי, וכדומה: אלא, התורה מבהירה, שמיד בדיבור הראשון של עשרת הדברות נתן הקדוש־ברוך־הוא פתחון פה כדי שאפשר יהיה ללמד זכות על יהודי שייכשל ר"ל במעשה העגל, מעשה שהוא להיפך מדיבור זה עצמו – „אנכי ה' אלקיך”!

ועל־אחת־כמה־זכמה בדורנו, אשר רובם ככולם של היהודים שצריך לקרבם ליהדות הם בגדר של „תינוק שנשבה לבין העכו"ם”, הרי בודאי יש צורך למצוא דרך כדי להגיע אל כל אחד ואחד מישראל.

ועל ידי שמקרבים את כל ישראל לאבינו שבשמים, מקימים ביחד את ה„קהל גדול”⁵¹, אשר יצעד לקבל פני משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ יתרו תש"ל?)

(50) ל' חו"ל (ב"ר פ"ח, ח) עה"פ (בראשית א, כו) נעשה אדם גו'. וראה רש"י עה"פ: ויש מקום למינים כו' לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה כו'. (51) ירמ' לא, ז.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לעולם ועד

(הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, ד.ה. אַז דער דור הראשון פון מתן תורה (דור משה) פאַרבינדט זיך מיט דעם דור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא משיחא), דורך גילוי החסידות פון דעם בעש"ט און רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, וואָס לכשיפוצו מעינותיך חוצה „אתי מר" דא מלכא משיחא¹.

ויש לומר, אַז בהתאם צו דעם תוכן פון דעם וואָרט „מיד" (גלייך), דאַרף מען זאָגן אַז די דריי אותיות זיינען פאַרבונדן ניט מיט דריי באַזונדערע זמנים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, און דוד מלכא משיחא בדורו), נאָר זיי קומען אַלע צוזאַמען בסמיכות ממש („מיד") בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומו אויך אין דעם וואָס „מיד" איז אויך ר"ת „משה, יהושע, דורם", וואָס אַלע דריי זיינען געווען בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה – אַז אין דעם זעלבן דור האָט מען דעם גילוי פון אַלע דריי – מ' (ר"ת משיח²), י' (ר"ת פון ביידע נעמען פון כ"ק מו"ח אדמו"ר) און ד' (דורם); צוזאַמען מיט דער משה שבדורנו (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט) כולל אויך דער גילוי תורת החסידות (די מעינות הבעש"ט) על ידו, האָט מען אויך דעם גילוי פון בחי' אחד עשר „גואל ראשון הוא גואל אחרון"³, דוד מלכא משיחא.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט תשנ"ב)

- 1) אגה"ק הידועה דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.
- 2) להעיר שמנחם שמו (סנהדרין צח, ב).
- 3) ראה שמור"ר פ"ב, ד. שם, ו. זח"א רנג, א. ש' הפסוקים פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב.

בזמננו זה, בעמדנו סמוך מיד לפני הגאולה האמיתית והשלימה . . . כמדובר כמ"פ שסיימו כבר הכל וכעת צריכה רק להיות הגאולה בפועל.

* * *

. . . מדובר כמ"פ הראשייתבות בדרך אפשר של „מיד" – משה, ישראל (הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, היינו שהדור הראשון דמתן תורה (דור משה) מתקשר עם הדור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא

הוספה בשורת הגאולה

זו.

„קהל גדול ישובו הנה"¹, לארצנו הקדושה, „ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"², – שלכן, גם לפני הגאולה יושבים בה בני לבטח, ללא פחד מזה ש„אומות העולם מתרעשים ומתבהלים" בגלל ש„מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה", כיון שהקב"ה „אומר להם (לישראל), בני, אל תתייראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם . . . (וכופל הענין) אל תיראו, הגיע זמן גאולתכם"³, „מלך המשיח . . . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם"³.

(משיחות ש"פ יתרו, ח"י שבט תנש"א)

- 1) ירמ' לא, ז.
- 2) עקב יא, יב.
- 3) יל"ש ישעי' רמז תצט.

זו.

בזמננו זה, ווען מ'האַלט סמוך גלייך פאַר דער גאולה האמיתית והשלימה . . . כמדובר מערערע מאָל אַז מ'האַט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף נאָר זיין די גאולה בפועל.

* * *

מדובר כמ"פ די ראשייתבות בדרך אפשר פון „מיד" – משה, ישראל